

**Raad
werk voor
pro Cultuur
gramma**

2019/20

Voorwoord

Voor u ligt het Werkprogramma 2019 – 2020 van de Raad voor Cultuur. De raad adviseert de regering en het parlement over het cultuur- en media-beleid. Hij doet dat met beleidsadviezen, instellingsadviezen en uitvoeringsadviezen.

Ook publiceert de raad verkenningen en sectoradviezen, waarin de stand van zaken in een bepaalde sector wordt doorgelicht of een maatschappelijk thema wordt onderzocht dat van belang is voor toekomstig beleid.

Dit werkprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd. Het eerste hoofdstuk beschrijft de positie, visie en werkwijze van de raad. In hoofdstuk 2 is de advies-agenda opgenomen voor de periode september 2019 – december 2020. De samenstelling van de raad, de kring van adviseurs en het bureau van de raad kunt u vinden in hoofdstuk 3.

De raad is een netwerkorganisatie. Raadsleden en medewerkers werken samen met een kring van adviseurs, die hun kennis en ervaring inzetten voor het advieswerk van de raad. Debat en discussie zijn daarmee een vast onderdeel van de uitvoering van ons werkprogramma. Met de inzet van deze zeer gevarieerde groep mensen streeft de raad naar kwalitatief hoogwaardige en leesbare adviezen, die bijdragen aan een rijk cultureel leven, richting geven aan het cultuur- en mediabeleid en het veld uitdagen en aanmoedigen.

Dit werkprogramma is tot stand gekomen in overleg met het ministerie van OCW, dat verantwoordelijk is voor het cultuur- en mediabeleid.

1. Positie, visie en werkwijze	5
2. Adviesagenda 2019 – 2020	19
3. Samenstelling raad	30
Noten	34
Colofon	35

1. **Positie, visie en werkwijze**

1.1 Taken en taakopvatting

De Wet op het specifiek cultuurbeleid bepaalt dat de Raad voor Cultuur ‘tot taak heeft de regering en de beide kamers der Staten-Generaal te adviseren over algemeen verbindende voorschriften en/of te voeren beleid van het Rijk op het terrein van cultuur’. De raad brengt drie typen adviezen uit:

Beleidsadviezen

De raad geeft – gevraagd en ongevraagd – advies over het te voeren overheidsbeleid op het gebied van kunst, erfgoed en media. Het aantal beleidsadviezen en de aard ervan bepaalt de raad zelf, in overleg met de verantwoordelijke bewindspersoon.

Instellingsadviezen

De raad is belast met de advisering over subsidies aan culturele instellingen in het kader van de culturele basisinfrastructuur (BIS). De BIS bestaat uit rechtstreeks door het Rijk gefinancierde instellingen. Eens in de vier jaar vindt advisering hierover plaats. Halverwege de subsidieperiode voert de raad monitoringsgesprekken met alle BIS-instellingen. Ook bezoeken adviseurs van de raad regelmatig activiteiten van deze instellingen om een indruk te krijgen van hun functioneren.

Adviezen op grond van wettelijke taken

De raad is betrokken bij de uitvoering van een aantal wettelijke taken. Op grond van de Mediawet adviseert de raad over omroeperkenningen en het concessiebeleidsplan van de Nederlandse Publieke Omroep. Andere uitvoeringstaken van de raad zijn adviezen over de aanwijzing van professionele organisaties voor monumentenbehoud; over de voordracht van sites voor het Europees Erfgoedlabel; over de voordracht van immaterieel erfgoed bij UNESCO; over aanwijzingsprogramma’s in het kader van de Erfgoedwet en over billijke vergoedingen voor de exploitatie van auteursrechten.

De Raad voor Cultuur wil adviezen geven die bijdragen aan een rijk cultureel leven, richting geven aan het cultuurbeleid en het culturele veld uitdagen en aanmoedigen. Wij geven deze adviezen vanuit een bijzondere positie. De raad is namelijk enerzijds onderdeel van het staatsbestel, maar functioneert anderzijds volledig onafhankelijk. We mengen ons in actuele discussies, maar laten ons niet leiden door de waan van de dag. De raad is geen wetenschappelijk instituut, maar we betrekken wetenschap en wetenschappers bij ons werk. De raad doet mee aan het publieke debat, maar we bedrijven geen journalistiek. Vanuit deze ‘tussenpositie’ adviseert de raad aan de hand van de volgende drie uitgangspunten:

De raad is onafhankelijk

In zijn positie tussen politiek, maatschappij, media en ambtenarij bewaakt de raad zijn onafhankelijke positie. Dat gaat verder dan alleen het principe dat hij ‘zonder last of ruggenspraak’ opereert. De raad oriënteert en informeert zich breed en baseert zijn adviezen op uiteenlopende bronnen. Zulke bronnen kunnen zowel feitelijke gegevens zijn (*evidence based*), wetenschappelijk onderzoek (*theory based*) als meningen van kunstenaars, deskundigen en leken (*opinion based*). We moeten weten wat er speelt en zoeken daarom verbindingen met culturele instellingen, media, wetenschap en overheid. De raad staat dus niet boven de partijen, maar ertussen. Bij onze advisering maken we zo goed mogelijk duidelijk hoe wij tot conclusies zijn gekomen en welke afwegingen we daarbij hebben gemaakt.

De raad adviseert met visie en durf

Goede adviezen komen in verschillende vormen en maten, maar zijn in ieder geval goed beargumenteerd en duidelijk. De raad prikkelt waar het kan, moedigt aan waar nodig en wijst op nieuwe perspectieven. Wij zoeken de grenzen van het cultuurdebat op en anticiperen op ontwikkelingen of dilemma's.

De raad heeft kennis van zaken of weet deze kennis te ontsluiten. Wij staan open voor nieuwe geluiden en dwarse zienswijzen, maar hebben ook oog voor traditie en het culturele verleden. Wij benaderen problemen waar het kan interdisciplinair en betrekken waar nodig deskundigen uit andere sectoren. De raad werkt vanuit een consistente visie op cultuur en herijkt deze ook met enige regelmaat.

Adviezen hebben impact

In het jargon van adviesraden is ‘doorwerking’ een belangrijk begrip dat wordt gebruikt om het effect van een advies te duiden. Die effecten kunnen zowel gaan om concrete maatregelen die direct in beleid te vertalen zijn als om de impact op de lange termijn. De doorwerking van adviezen wordt niet alleen bepaald door de inhoud ervan, maar ook door de manier waarop er wordt geadviseerd. Aandacht voor proces en vorm is van belang.

Om te voorkomen dat adviezen in bureaulades verdwijnen, zoekt de raad het debat en de dialoog op. We zien debatteren als een vorm van adviseren. Discussies over cultuur en cultuurbeleid vergroten de aandacht, beïnvloeden (publieke of politieke) opinies en brengen reuring. Na afronding van een advies zorgt de raad ervoor dat het voor iedereen toegankelijk is en brengen wij het onder de aandacht van de media en het veld.

1.2 Visie en adviesdomeinen

Visie op cultuur^[1]

In de visie van de raad is aan cultuur een breed palet aan waarden verbonden. Het kan gaan om kunstzinnige of kunsthistorische waarden: de beleving van schoonheid, de reflectie op de wereld om ons heen. Het kan ook gaan om maatschappelijke opbrengsten: culturele voorzieningen dragen bij aan beter onderwijs, kunnen positieve effecten hebben op de gezondheid, een actieve deelname van burgers aan de samenleving stimuleren of bijdragen aan de gemeenschapszin

van (groepen) burgers. Het kan ook gaan om economische waarden: culturele voorzieningen in de buurt leiden tot meer opbrengsten in de horeca, hogere huizenprijzen of een aantrekkelijker vestigingsklimaat voor bedrijven. ^[2] Of het nu om een individu, een instelling, een bedrijf of een overheidsinstelling gaat, er is voor elk wat wils in het waardenpalet. ^[3]

Politiek gezien dus ook; linksom of rechtsom zijn er prioriteiten te leggen, afhankelijk van het belang dat men aan bepaalde waarden hecht. Maar volgens de raad zal elke discussie over de waarde van cultuur rekening moeten houden met die ene eigenschap waarmee cultuur zich onderscheidt van al het andere. Dat is de esthetische waarde van de kunsten en de intrinsieke waarde van het erfgoed. Deze waarden ontstaan doordat een persoon zich ‘mentaal verbindt’ aan kunst en erfgoed. ^[4] In de kunsten gebeurt dat doordat een lezer, luisteraar of toeschouwer wordt aangesproken door de esthetische kwaliteiten van een kunstwerk. Op die manier kan het bijvoorbeeld schoonheid, ontroering of contemplatie bieden. Maar evengoed kan het een schok, afkeer, verdriet, discussie en confrontatie veroorzaken. In het erfgoed legt een object of handeling een persoonlijke verbinding tussen mensen en (hun eigen of een andere) geschiedenis, tradities en verhalen. Geen enkel ander onderdeel van onze samenleving – sport, economie, wetenschap, religie – doet zo’n expliciet beroep op deze waarden.

Dat wil niet zeggen dat cultuur is losgezongen van de werkelijkheid en alleen maar ‘mooi’ is. Cultuur staat midden in de maatschappij, verbindt en kan direct of indirect zeer geëngageerd zijn. Zij kan de wereld waarin wij leven commentariëren en er (soms radicale) kritiek op leveren. Zoals toneelregisseur Johan Simons enige jaren geleden zei: “Kunst kan een samenleving helpen over zichzelf te reflecteren, nieuwe denkplaatjes te openen, het ondenkbare te denken, afgronden zichtbaar te maken, en ja, ook troost te bieden.” ^[5] Voor erfgoed geldt dat evenzeer; de objecten en gebruiken die uit de historie voortkomen, laten zien

hoe onze of andere samenlevingen waren – en dat kan heel confronterend zijn. Deze onderscheidende waarden van cultuur kunnen dus ook choqueren of beledigen. Dat wordt niet altijd door iedereen geaccepteerd. Door de eeuwen heen – ook in deze tijd - is het een reden voor uiteenlopende regimes en maatschappelijke groepen om het geluid van kunstenaars te smoren of te vernietigen. Des te belangrijker is het dat die aspecten van cultuur hoog in het vaandel worden gehouden. De functie van cultuur als vrijplaats van kritische, onconventionele opvattingen en visies moet worden gekoesterd en bewaakt.

Hoofdpijnen adviesagenda

De raad bepaalt in samenspraak met het ministerie van OCW de hoofdpijnen van zijn adviesagenda. Aan de basis daarvan ligt een verkenning naar ontwikkelingen en trends in het culturele leven: ‘De Cultuurverkenning’. In ‘Agenda Cultuur 2017 – 2020 en verder’ zijn die uitgewerkt in een beleidsagenda voor de lange termijn. In het advies over de Culturele Basisinfrastructuur 2017 – 2020 en de verkenning ‘Cultuur voor stad, land en regio’ zijn nadere accenten gezet in deze beleidsagenda. Via tien sectoradviezen zijn deze analyses vanuit het perspectief van iedere deelsector verdiept. In zijn advies ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ heeft de raad de opgebouwde kennis bijeengebracht en voorstellen gedaan over de inrichting van het cultuurbestel vanaf 2021. Op het terrein van de media heeft de raad de afgelopen jaren twee adviezen over de toekomst van de publieke omroep uitgebracht: ‘De tijd staat open’ en ‘Zicht op zoveel meer’. Deze adviezen, en de daaropvolgende beleidsontwikkelingen die eerst de staatssecretaris en later de minister van Media hebben ingezet, zijn leidend voor het deel van de adviesagenda dat zich richt op het mediabestel.

Hieronder zijn de hoofdlijnen van de adviesagenda beknopt beschreven. De vijf thema's die worden genoemd zijn richtinggevend, maar het is niet zo dat elk thema ook ieder jaar in een advies aan bod komt. Dat hangt af van de adviesbehoefte van het kabinet.

1. Modernisering cultuurbestel

In het advies 'Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur' constateerde de raad dat er veel moois gebeurt op de podia en festivals, in de filmtheaters, de musea en op andere presentatieplekken. Tegelijkertijd gaf hij daarbij aan dat het landelijk cultuurbestel aan herziening toe is om de kwaliteit van de vele kunstenaars, creatieven en culturele instellingen beter tot haar recht te laten komen. In de verkenning introduceerden we vier doelstellingen waaraan cultuurbeleid in onze ogen moet voldoen. Volgens deze doelstellingen moet cultuurbeleid zorgen voor de ontwikkeling van talent in elke culturele discipline en in elk genre daarbinnen (doelstelling 1), voor een cultureel aanbod dat in zijn totaliteit elke Nederlander kan aanspreken (doelstelling 2), voor een pluriform cultuuraanbod waarin niet alleen het bestaande wordt gekoesterd maar ook het nieuwe wordt omarmd (doelstelling 3) en voor het creëren van een veilige haven waar cultuur kan reflecteren op de samenleving in een rijke meerstemmigheid (doelstelling 4). Dit vraagt erom dat het beleid zich veel guller openstelt voor de brede waaier aan kunstenaars en creatieven die Nederland rijk is. Ook moet de overheid een actievere rol spelen in het bevorderen van de gezondheid van de culturele arbeidsmarkt. De minister zet via haar 'Uitgangspunten Cultuurbeleid 2021 – 2024' een stap in de modernisering van het bestel. Voor de raad blijft het toetsen van het bestel aan de realisatie van de doelstellingen van het cultuurbeleid een centraal thema in zijn advisering.

2. Relatie Rijk en stedelijke cultuurregio

De afgelopen jaren heeft de raad intensief aandacht aan dit thema besteed. Dit heeft geresulteerd in de verkenning ‘Cultuur voor stad, land en regio. De rol van stedelijke regio’s in het cultuurbestel’. In ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ hebben we geadviseerd hoe het samenspel tussen het cultuurbeleid van het Rijk en de stedelijke cultuurregio’s een nieuwe invulling moet krijgen. In haar ‘Uitgangspunten Cultuurbeleid 2021 – 2024’ heeft de minister aanzetten gedaan tot dat nieuwe bestuurlijke samenspel. De raad zal zich actief inzetten om ervoor te zorgen dat het cultuurbeleid van de drie overheidslagen in de stedelijke cultuurregio’s tot bloei kan komen.

3. Van klaslokaal tot kunstenaar/maker: over de culturele en mediawijze carrière

De raad richt zich binnen dit thema op adviesaanvragen met betrekking tot de keten van de eerste kennismaking van kinderen met cultuur tot de scholing van professionele kunstenaars. Cultuur- en media-educatie ziet de raad als onderdeel van de vormende taak van het onderwijs van de toekomst, ook voor diegenen die geen culturele carrière ambiëren. Ook de minister van OCW heeft cultuureducatie tot speerpunt van haar beleid gekozen. De raad besteedt daarom in zijn adviezen bijzondere aandacht aan educatie, scholing en deskundigheidsbevordering – op zowel het terrein van het erfgoed en de kunsten als de media. Ons uitgangspunt daarbij is dat leren geen lineair proces is, maar in alle fasen van een culturele loopbaan belangrijk is (‘Leven Lang Leren’). De ontwikkelingen rond het nieuwe curriculum blijven we nauwlettend volgen.

Van groot belang voor de culturele carrière zijn de ingrijpende gevolgen van de veranderde arbeidsmarkt voor makers en kunstenaars. Die zijn gedreven, zelfredzaam en autonoom. Ze werken als zelfstandige met een gemengde

beroepspraktijk en organiseren zich in informele netwerken, dwars door de disciplines heen. Maar de verkenning en het daaropvolgende advies dat de raad met de SER heeft uitgebracht, ‘Passie gewaardeerd’, bevestigen een zorgwekkend beeld: kunstenaars en makers hebben verhoudingsgewijs een laag tot zeer laag inkomen, de verborgen werkeloosheid neemt toe en sociale voorzieningen zijn dikwijls niet afdoende geregeld.

De raad zal de ontwikkelingen op de voet blijven volgen en zich blijven inzetten voor een beter functionerende arbeidsmarkt in de culturele sector.

4. Veranderende publiekspatronen en diversiteit

Samenstelling, gedrag en voorkeuren van het publiek veranderen ingrijpend. Het is de tijd van de beleveniscultuur: we willen alles, nu meteen en overall. Mensen zijn culturele omnivoren geworden, die zelf bepalen waar ze van kunst en cultuur genieten. Dat kan uiteraard in een museum, schouwburg of concertzaal, maar evengoed op festivals, in buurthuizen of gewoon thuis op de bank achter de tablet of laptop. Bij traditionele kunstuitingen, zoals symfonische concerten of klassieke balletten, vergrijst het publiek en blijft de aanwas van nieuwe en jongere publieksgroepen achter. Cultuurinstellingen vinden het moeilijk om hierop een passend antwoord te vinden.

De raad verwacht dat het publieksbereik van de traditionele cultuuruitingen – de disciplines waarop overheidsbeleid zich tot nu toe vooral richt – op termijn zal stagneren en afnemen. Nieuwe generaties blijven gericht op de cultuurvormen die zij in hun jonge jaren al waardeerden. Tegelijkertijd vinden jong publiek en de steeds grotere groep mensen met een migratie-achtergrond weinig aansluiting bij de traditionele cultuuruitingen.

Terwijl juist deze generaties en de cultureel diverse makers Nederland met hun objecten, verhalen en beeldtalen een hedendaags gezicht geven én een nieuw gesprek op gang brengen.

We zullen in onze advisering aandacht blijven besteden aan een inclusiever cultuurbestel. Publiek gefinancierde cultuur moet relevant en toegankelijk zijn voor alle bevolkingsgroepen. In haar ‘Uitgangspunten Cultuurbeleid 2021 – 2024’ stelt de minister, evenals de raad in ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’, dat het veld nauwer kan samenwerken op het gebied van publieksonderzoek; de minister maakt daarvoor middelen vrij. Culturele instellingen kunnen publieks- en bevolkingsdata beter gebruiken om nieuw publiek te bereiken en behouden. De raad zal de ontwikkelingen op dit vlak blijven volgen, vanuit het diep gewortelde besef dat de kansen en mogelijkheden groot zijn, maar dat versnippering dreigt – net als vele opnieuw uitgevonden wielen.

5. Onafhankelijk en betrouwbaar publiek mediabestel

Een onafhankelijk en betrouwbaar, publiek mediabestel – op landelijk, regionaal en lokaal niveau – is een groot goed. De programma’s, artikelen, websites en live streams die ons bereiken, commentariëren en verbeelden gebeurtenissen en cultuur in Nederland en daarbuiten. Zij verbinden bevolkingsgroepen, informeren, leren en vermaken ons. Zij verrijken ons leven. Het mediabestel vormt met zijn kwalitatief hoogwaardige en onafhankelijke nieuwsvoorziening een dragende pijler onder onze democratische rechtstaat, en dat zou ook in de toekomst zo moeten zijn. Geen eenvoudige opdracht, want er verandert veel.

Technologische vernieuwingen buitelen over elkaar heen, het mediagebruik verandert onder onze handen. Inmiddels krijgen, maken en delen mensen – consumenten en producenten – informatie en belevenissen overal, onmiddellijk en op iedere plek. Een moderne en toekomstbestendige, publieke media-

dienst moet op deze veranderingen inspelen en er gebruik van maken. De structuur ervan moet zo ingericht zijn dat hij deze veranderingen aankan.

1.3 Organisatie

De raad werkt met een kring van adviseurs, tijdelijke adviescommissies en diverse vaste uitvoeringscommissies. Zij worden ondersteund door het bureau van de raad. Bij de samenstelling van alle gremia is diversiteit het uitgangspunt. De confrontatie van uiteenlopende gezichtspunten, achtergronden en expertisegebieden draagt bij aan de kwaliteit van de advisering. Ook hechten wij aan een representatieve vertegenwoordiging van verschillende bevolkingsgroepen naar leeftijd, geslacht, culturele achtergrond en regionale afkomst.

De raad bestaat nu uit de volgende gremia:

Raad

De raad bestaat uit acht leden. Naast de voorzitter gaat het om zeven generalisten, die kennis hebben van het culturele veld en daarnaast expertise in andere relevante disciplines (bijvoorbeeld ondernemerschap, financiën, juridische zaken).

We streven naar een vruchtbaar samenspel tussen raad en commissies. Raadsleden nemen in de regel deel aan tijdelijke commissies die een advies voorbereiden. Deze commissies worden in de raad uitgenodigd om (de voortgang van) adviezen toe te lichten.

Kring van adviseurs

Aan de raad is een kring van adviseurs verbonden. Deze kring heeft het karakter van een ‘pool’, zodat de inzet van deskundigen kan worden toegesneden op de thematiek van een advies. De kring bestaat op dit moment uit ongeveer 150 adviseurs. Onder hen zijn mensen met kennis van de sectoren en instellingen in de BIS, maar ook met specifieke expertise op bijvoorbeeld financieel, juridisch of internationaal

terrein. Bij de samenstelling van de kring wordt veel waarde gehecht aan een evenwichtige vertegenwoordiging uit verschillende regio's, bevolkings- en leeftijdsgroepen.

De raad kan voor adviestrajecten een beroep doen op de leden van de kring. Ook spelen zij een belangrijke rol bij de beoordeling van subsidieaanvragen, de monitoring van BIS-instellingen en voorstellingsbezoeken. De kring van adviseurs wordt niet door de minister, maar door de raad zelf benoemd zodat deze, afhankelijk van de behoefte, eenvoudig uitgebreid of verkleind kan worden.

Uitvoeringscommissies

Vanwege de uitvoering van een aantal wettelijke taken heeft de raad drie vaste commissies:

- Monumentenbehoud:
beoordeelt aanvragen van organisaties die de zogenaamde POM-status willen verkrijgen.
- Europees Erfgoedlabel:
belast met de voordracht van sites voor het Europees Erfgoedlabel).
- Immaterieel Erfgoed UNESCO:
belast met de voordracht van kandidaten voor een UNESCO-lijst van immaterieel erfgoed.

Bureau

De raad is een netwerkorganisatie die wordt ondersteund door een bureau. Het bureau fungeert als knooppunt in en regisseur van het netwerk. Het bestaat uit een kleine groep professionals die met een grote mate van zelfstandigheid hun werk verrichten. De vaardigheden, creativiteit en kennis van deze medewerkers dragen in belangrijke mate bij aan de kwaliteit en doorwerking van de raadsadvisering.

1.4 Werkwijze

De raad is een organisatie waarin, afgezien van een aantal vaste aandachtsgebieden, het werk projectmatig is georganiseerd. Adviestrajecten hebben een kop en een staart, kunnen worden gepland en hebben een vastomlijnd onderwerp.

Adviezen en andere publicaties worden in de regel voorbereid door tijdelijke commissies, die voor de duur van een advies-traject in het leven worden geroepen. Zo'n commissie bestaat uit raadsleden en adviseurs uit de kring – waar nodig aangevuld met externe deskundigen. De commissieleden worden geselecteerd op kennis van zaken, diversiteit, reputatie en een fris geluid.

Deze manier van werken garandeert de flexibiliteit en inhoudsdeskundigheid bij het tot stand brengen van adviezen; er worden immers commissies op maat samengesteld. Projectmatig werken biedt ook mogelijkheden om in wisselende teams van medewerkers, adviseurs en raadsleden samen te werken.

Het bureau van de raad coördineert, begeleidt en ondersteunt het werk van de commissies. Elk advies begint met een startnotitie of projectplan, waarin vraagstelling, planning en eindtermen zijn beschreven. De beoogde doorwerking van adviezen wordt vooraf in kaart gebracht. De voortgang ervan wordt in de raad besproken, in aanwezigheid van de voorzitter en mogelijk ook andere leden van de commissie. De raad stelt uiteindelijk het advies vast. Hij is verantwoordelijk voor de inhoud ervan.

De raad schaaft, wanneer het advieswerk daarom vraagt, zijn capaciteit op en kan ook snel weer terugkeren naar zijn basisbezetting. De raad brengt zijn adviezen niet alleen de wereld in, maar haalt de wereld ook in huis – letterlijk – door te functioneren als een plek waar het debat over cultuur en cultuurbeleid plaatsvindt. Daar leent onze huisvesting zich

goed voor. De raad is gevestigd naast het Centraal Station in Den Haag. In een compacte, prettige ruimte kunnen we flexibel werken, vergaderen en debatteren. Voor bijdragen aan de inrichting ervan nodigt de raad regelmatig jonge kunstenaars en studenten van kunstacademies uit.

2. **Adviesagenda 2019 – 2020**

Om de impact te optimaliseren, streeft de raad naar een gevarieerd palet aan adviezen. Naast adviezen die zijn gericht op de ontwikkeling van toekomstvisies kunnen er ook meer concrete en direct uitvoerbare beleidsadviezen worden gegeven. De raad wisselt strategische, sectoroverstijgende adviestrajecten af met toepassingsgerichte briefadviezen die, mits goed getimed, een discussie net even verder kunnen brengen of juist kunnen uitlokken. Naast gevraagd (door de regering, maar ook door de Eerste en Tweede Kamer) kan de raad ook ongevraagd advies uitbrengen. Wij onderscheiden de volgende publicaties, die leiden tot een herkenbaar palet aan adviezen:

Beleidsadviezen

Die hebben betrekking op een bepaalde sector (sectoraal) of zijn van algemeen belang zijn (sectoroverstijgend).

Instellingsadviezen

Die hebben betrekking op de beleidsplannen of het functioneren van culturele instellingen, of van instellingen op het gebied van de media.

Verkenningen of sectoradviezen

Daarin licht de raad de stand van zaken in een culturele sector door of een maatschappelijk thema onderzoekt dat van belang is voor toekomstig cultuurbeleid.

Uitvoeringsadviezen

Die hebben betrekking op de uitvoering van wet- en regelgeving op het gebied van professionele organisaties voor monumentenbehoud; het Europees Erfgoedlabel; aanwijzingsprogramma's in het kader van de Erfgoedwet, immaterieel erfgoed bij UNESCO en billijke vergoedingen voor de exploitatie van auteursrechten.

In de vormgeving en totstandkoming van deze producten is maatwerk geboden. Presentaties, prikkelende essays (op persoonlijke titel van de auteur), debatten en sociale media

kunnen onderdeel uitmaken van een adviestraject.

De raad heeft een veelgelezen nieuwsbrief en een account op Twitter met circa 10.000 volgers. Leden van de raad, het bureau en zijn adviseurs treden regelmatig op in de media en publiceren in kranten en vaktijdschriften. ^[6]

De raad gaat regelmatig op werkbezoek in de vorm van ‘residencies’: wij verblijven dan enkele dagen in een stedelijke regio, bezoeken culturele instellingen, praten met makers en kunstenaars en debatteren over beleidsvraagstukken die in zo’n regio spelen.

De raad zal ook het komende jaar – waar mogelijk en wenselijk – adviestrajecten initiëren in samenwerking met andere adviesraden. Verder is de raad van plan om in de toekomst nauwer met fondsen samen te werken

Hieronder staan de verwachte activiteiten van de raad voor de periode 2019 – 2020 op een rij. De opsomming is ingedeeld naar beleidsadviezen, instellingsadviezen, verkenningen en uitvoeringsadviezen – en daarbinnen naar de verwachte opleverdatum. De adviesonderwerpen hebben in de regel een relatie met de in hoofdstuk 1.2 opgenomen brede thema’s.

2.1 Beleidsadviezen

Organisatie en financiering van lokale publieke omroepen

September 2019

Lokale publieke omroepen informeren burgers over wat er in hun nabije omgeving gebeurt en staan zo dichtbij de belevingswereld van de burger.

Vanwege deze belangrijke rol en hun controlerende functie richting de lokale democratie, hebben de ministers van OCW en BZK de Raad voor Cultuur en de Raad voor het Openbaar Bestuur gevraagd te adviseren over de organisatie en financiering van de lokale publieke omroepen.

Reflectie op brief ‘Visie toekomst publiek omroepbestel: waarde voor het publiek’

September 2019

De raad reflecteert in dit advies op de brief ‘Visie toekomst publiek omroepbestel: waarde voor het publiek’ en de hierin voorgestelde maatregelen om het bestel toekomstbestendig te maken. Daarbij zal de raad deels teruggrijpen op de adviezen ‘De tijd staat open’ en ‘Zicht op zo veel meer’.

Bescherming cultureel erfgoed

(Commissie Pechtold)

Oktober 2019

Sinds 1 juli 2016 is de Erfgoedwet van kracht. Deze wet heeft onder andere als doel te voorkomen dat voorwerpen en verzamelingen in particulier bezit, die van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis of uitzonderlijke schoonheid zijn, verloren gaan voor het Nederlandse cultuurbezit. In het kader van de evaluatie van de Erfgoedwet heeft het ministerie van OCW de raad gevraagd een onafhankelijke commissie in te stellen die zich buigt over de vraag of de huidige wet- en regelgeving adequaat is om belangwekkend erfgoed in particulier bezit voor Nederland te kunnen behouden, en eventueel voorstellen te doen voor de aanpassing van bestaande wet- en regelgeving.

Verbinding tussen Erfgoed en Ontwerp

December 2019

In verband met de implementatie van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), het ontwerp van een nieuwe Actie-agenda Ruimtelijk Ontwerp en de uitvoering van het Verdrag van Davos, wordt de Raad voor Cultuur gevraagd om samen met het College van Rijksadviseurs (ministerie van BZK) te adviseren over de borging van culturele waarden, waaronder erfgoedwaarden, in het proces van ruimtelijke ontwikkelingen. Culturele waarden zijn materieel (monumentale/archeologische waarden) en immaterieel (gebruikersgeschiedenis) en hebben betrekking op zowel stedelijk als landelijk gebied, op grote en kleine schaal. Het advies zal praktisch en agenderend van karakter worden en dient idealiter als startpunt van een traject waarin stakeholders de aanbevelingen in de praktijk toepassen; op verschillende schaalniveaus – lokaal, regionaal en uiteindelijk Europees.

Evaluatie Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen

(Wsob)

Januari 2020

Eind oktober 2019 is de evaluatie van de Wsob beschikbaar. Het ministerie van OCW beoordeelt dan of de wet gebracht heeft waarvoor zij in het leven is geroepen en zal de raad naar aanleiding van de evaluatie om advies vragen.

Arbeidsmarkt

Nader te bepalen in 2020

Het ministerie van OCW bereidt een nieuwe wet voor in antwoord op de motie Ellemeet/ Asscher, waarin gepleit wordt voor een structurele verbetering van de onderhandelingspositie van zzp'ers /onafhankelijke makers in de culturele en creatieve sector, onder meer door experimenteerruimte te creëren voor collectieve handelingen. In het ontwerp- en implementatie-traject van de nieuwe wet is een adviesaanvraag aan de raad voorzien, onder andere om te beoordelen of de uitgangspunten van de wet aansluiten op de noden in de culturele en creatieve sector en aanvullende maatregelen rechtvaardigen.

Kader visitatie musea

Nader te bepalen in 2020

In ‘Uitgangspunten Cultuurbeleid 2021-2024’ vraagt de minister de rijksmusea om visitatie vorm te geven om verdere verbetering te stimuleren. In deze uitgangspuntennotitie wordt eveneens aangekondigd dat de raad om advies zal worden gevraagd over het kader voor de visitatie.

Beleidskader roofterkunst

September 2020

Vanuit haar verantwoordelijkheid voor de rijkscollectie wil de minister van OCW een nationaal beleidskader ontwikkelen voor de omgang met koloniale collecties. Hierbij gaat het om het ontwikkelen van een methodiek voor herkomstonderzoek en het ontwikkelen van een zorgvuldige procedure voor de omgang met teruggaveverzoeken. Voor het beleidskader zal de minister zich door een gezaghebbende, onafhankelijke commissie van de raad laten adviseren. Deze commissie krijgt als opdracht de historische, juridische, internationale en morele aspecten van de koloniale collecties in kaart te brengen.

Evaluatie restitutiebeleid

Oktober 2020

Zowel nationaal als internationaal is er groeiende aandacht voor de restitutie van cultuurobjecten die in de Tweede Wereldoorlog zijn geroofd, geconfisqueerd of onder dwang zijn verkocht. Het Nederlandse restitutiebeleid is in 2001 gemaakt. In 2012 adviseerde de raad over de beoordeling van claims op de Nederlandse Kunstbezit-collectie; in 2016 evalueerde Berenschot de organisatie van het beleid. In 2020 zal de raad op verzoek van de minister het restitutiebeleid en de organisatorische structuur ervan evalueren.

2.2 Instellingsadviezen

Culturele Basisinfrastructuur

In de eerste helft van 2020 brengt de raad adviezen uit in het kader van de Culturele Basisinfrastructuur 2021 – 2024 (BIS). Culturele instellingen kunnen voor 1 februari 2020 een subsidieaanvraag bij het ministerie van OCW indienen. De minister legt deze aanvragen voor aan de raad, die deze zal beoordelen aan de hand van de criteria in de subsidieregeling. Vooruitlopend hierop wordt een beoordelingskader vastgesteld en zet de raad in het najaar van 2019 de voorbereidende activiteiten in gang (zoals inrichting projectorganisatie, kandidaatsstelling voor adviescommissies enz.).

Monitoring van BIS-instellingen

Tijdens de gehele subsidieperiode volgt de raad de BIS-instellingen. De raad krijgt hierdoor inzicht in het functioneren van deze instellingen en in de BIS als geheel. Deze kennis vormt een belangrijke basis voor het oordeel dat de raad eens in de vier jaar moet geven over de subsidieaanvragen van de instellingen. Monitoring bestaat uit de volgende onderdelen:

- Het volgen van de activiteiten van de instellingen, zoals concerten, voorstellingen, tentoonstellingen et cetera. Rapportages hierover worden toegevoegd aan de instellingsdossiers. De raad zal in dit kader ook kennismaken van de jaarrekeningen en bestuursverslagen van de instellingen.
- In het tweede jaar van de subsidieperiode voert een delegatie van de raad een gesprek met de BIS-instellingen. Voor de lopende BIS-periode hebben deze gesprekken plaatsgevonden in 2018. Belangrijke gespreksonderwerpen zijn het uitvoeren van het activiteitenplan, het functioneren van de instelling en de ervaringen van de instelling in de BIS.

Als de activiteiten en/of de jaarverantwoording hiertoe aanleiding geven, kan de raad besluiten een vervolgesprek te voeren met een instelling. Hij kan ook op een andere manier stappen ondernemen door bijvoorbeeld tussentijds over de instelling te adviseren.

Culturele Basisinfrastructuur 2017 – 2020

Gehele periode

Monitoring BIS-instellingen aan de hand van activiteitenbezoeken.

Culturele Basisinfrastructuur 2021 – 2024

Najaar 2019 - eerste helft 2020

Vorbereidende activiteiten ten behoeve van advies
Culturele Basisinfrastructuur 2021 – 2024

De raad wil de kennis en expertise die hij opbouwt via de beoordeling van individuele BIS-aanvragen in de tweede helft van 2020 benutten om scherper zicht te krijgen op de omgang met sectorbrede thema's als fair practice, diversiteit en internationalisering.

2.3 Verkenningen en sectoradviezen

In een verkenning licht de raad de stand van zaken door in een sector of rond een maatschappelijk thema dat relevant is voor de culturele sector. 'De Cultuurverkenning' was de eerste van deze verkenning 'nieuwe stijl'. Andere voorbeelden zijn de verkenning die de raad samen met de SER heeft uitgevoerd naar de arbeidsmarkt in de culturele sector en 'Cultuur voor stad, land en regio'. De raad gebruikt een verkenning om trends en ontwikkelingen te duiden en beleidsopties in kaart te brengen. Een verkenning voorziet niet in een uitgewerkt advies, maar is bedoeld als opmaat voor debat en reflectie. Zij kan voor regering en parlement aanleiding zijn om een specifieke adviesaanvraag bij de raad neer te leggen.

Sectoradviezen zijn bedoeld om trends en ontwikkelingen binnen een specifieke sector tegen het licht te houden. Van eind 2017 tot begin 2019 heeft de raad tien sectoradviezen uitgebracht waarmee grote delen van de culturele sector in kaart zijn gebracht.

Voor de periode 2019 – 2020 staan op dit moment nog geen verkenningen en sectoradviezen op de agenda. De raad is van plan om in de eerste helft van 2020 – mede in het licht van het 25-jarig bestaan van de Raad voor Cultuur – een discussie-bijeenkomst te organiseren over de toekomst van het cultuurbeleid: als startpunt voor de werkzaamheden van de raad in een volgende cultuurperiode en als ijkpunt in het politiek-bestuurlijke krachtenveld.

2.4 Uitvoeringsadviezen

Europees Erfgoedlabel

Met het Europees Erfgoedlabel wordt de zichtbaarheid van de Europese, historische en symbolische waarde van erfgoed sites (gebouwen en locaties) vergroot. De raad heeft in 2012 geadviseerd over de thema's waarbinnen aanvragen voor een Europees Erfgoedlabel kunnen worden ingediend (tolerantie en recht; mobiliteit en maakbaarheid; cultuur en sport; geld en koopmanschap). Tot nu toe heeft de raad vier sites voorgedragen voor een label, waarvan drie door de Europese Commissie zijn gehonoreerd. In 2019 adviseerde de raad positief over een multinationale voordracht, waarvoor België optreedt als initiatiefnemer. Sitehouders kunnen voor oktober 2019 te kennen geven of zij zich willen kandideren.

Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud

Vanaf 2013 adviseert de raad jaarlijks over aanvragen voor de status van professionele organisatie voor monumentenbehoud (POM). Monumentenorganisaties met minimaal twintig rijksmonumenten in hun bezit en minimaal vijf jaar ervaring kunnen een aanvraag indienen.

De aangewezen POM's hebben voorrang bij subsidieverlening en krijgen meer ruimte om de subsidie naar eigen inzicht te verdelen over hun monumentenbestand.

Immaterieel erfgoed

In 2012 werd het UNESCO-verdrag over de Bescherming van Immaterieel Cultureel Erfgoed binnen het Koninkrijk der Nederlanden geratificeerd. Naast de vijf domeinen waarin UNESCO immaterieel erfgoed indeelt, hanteert de raad de volgende categorieën: beeld en geluid (inclusief taal als overdrachtsmiddel), eten en drinken, rituelen en gebruiken, ambacht en techniek en feest en spel. De raad adviseerde tot nu toe tweemaal over een voordracht; eenmaal voor plaatsing op de representatieve lijst en eenmaal voor deelname aan een multinationale lijst. In 2019 zal de raad over een nieuwe voordracht adviseren.

Aanwijzingsprogramma's

In de Beleidsregel aanwijzing rijksmonumenten en wijziging rijksmonumentenregister Erfgoedwet is terughoudend beleid geformuleerd voor het aanwijzen van rijksmonumenten.^[7] Over het algemeen gebeurt dit op basis van een aanwijzingsprogramma dat wordt vastgesteld nadat de raad hierover geadviseerd heeft.

In 2019 heeft de raad geadviseerd over het aanwijzingsprogramma Houten Huizen Nieuwe Hollandse Waterlinie. In het najaar van 2019 wordt de adviesaanvraag over de werelderfgoednominatie van de Romeinse limes verwacht.

Vaststellen billijke auteursrechtvergoeding

Per 1 juli 2015 is de Wet Auteurscontractenrecht in werking getreden. Deze wet heeft tot doel om de onderhandelingspositie van makers ten opzichte van de exploitanten van auteursrechtelijk beschermde werken te versterken, en voegt een aantal bepalingen aan de Auteurswet toe.

Een van die bepalingen (artikel 25c Auteurswet) is het recht van makers op een minimale billijke vergoeding in ruil voor overdracht van hun auteursrecht of het verlenen van een exclusieve licentie.

Op grond van de wet Auteurscontractenrecht kan de minister van OCW – na advies van een onafhankelijk adviesorgaan – billijke auteursrechtvergoedingen vaststellen voor een bepaalde periode, naar aanleiding van een gezamenlijke aanvraag van een vereniging van makers en een vereniging van exploitanten. In juni 2019 heeft de raad over de eerste ingediende aanvraag geadviseerd.

3. **Samenstelling raad**

Raad voor Cultuur

Marijke van Hees *voorzitter*, Brigitte Bloksma, Lennart Booij,
Özkan Gölpinar, Erwin van Lambaart, Cees Langeveld,
Thomas Steffens, Liesbet van Zoonen,
Jakob van der Waarden *directeur*.

Kring van adviseurs

John Agesilas, Amal Alhaag, Annett Andriesen, Toos Arends,
Saskia Bak, Piet Bakker, Jeroen Bartelse, Lucky Belder,
Chafina Bendahman, Mirthe Berentsen, Frederique Bergholtz,
Samora Bergtop, Martin van Bleek, Ray Blinker, Fred Boot,
Marjorie Boston, Yassine Boussaid, Mohamed Bouzia,
Maarten van Boven, Shane Burmania, Artwell Cain, Diana
Chin-A-Fat, Joop Daalmeijer, Jos Debeij, Kees Dijk, Arie den
Dikken, Antoaneta Dimitrova, Anita van Dolen, Mieke Dols,
Henri Drost, Hannah Ebbinge, Femke Eerland, Ido Esman,
Aydan Figarola, Maike Fleuren, Nina Folkersma, Marlous van
Gastel, Dorien Goertzen, Laura Grijns, Lene ter Haar, Rolf
Hage, Jenneke Harings, Jaap 't Hart, Stephanie Hermes, Eric
Holterhues, Anne Hoogewoning, Rixt Hulshoff Pol, Frank
Huysmans, Melanie Imming, Yoram Ish-Horwitz, Nanda
Janssen, Hester Jenkins, Wilja Jurg, Patricia Kaersenhout,
Belén Kerkhoven, Ankie Kessler, Ralph Keuning, Hicham
Khalidi, Riemer Knoop, Sara van der Kooi, Elsbeth Kwant,
Stella van Leeuwen, Anouk Leeuwerink, Sander van Maas,
Bregje Maatman, Diana Matroos, Nisirine Mbarki, Daniël van
der Meer, Constant Meijers, Sander van Meurs, Tom de Mol,
Rajae El Mouhandiz, Julia Mullié, Michael Nieuwenhuizen,
Thomas Nijhuis, Guido van Nispen, Anoeck Nuyens, Eleonoor
Ochtman-Tchernoff, Eva van Ooij, Gert Oostindie, Pauline
Phoa, Tineke Postma, Martha Riemsma, Géke Roelink,
Mitchell-Lee van Rooij, Gerard Rooijackers, Henk Schoute,
Annick Schramme, Bert Schreurs, Eliane Segers, Chris
Sigaloff, Hubert Slings, Masa Spaans, Gert Staal, René
Steenbergen, Saskia van Stein, Alex van Stipriaan, Jacqueline
Stolmeijer-Arends, Sarah Sylbing, Amin Talaei, Gusta
Teengs Gerritsen, Steven ten Thije, Harry Tupan, Gunay
Uslu, Jeroen Vanacker, Marieke Vegt, Suzanne van de Ven,

Gunilla Verbeke, Annechien de Vocht, Robert Vroegindewij, Jasper Weck, Astrid Weij, Oeds Westerhof, Sanne Wichman, Francine van der Wiel, Huub Wijfjes, Cor Wijn, Dieuwertje Wijsmuller, Marlous Willemsen, Corrie-Christine van der Woude, Zafer Yurdakul, Rita Zipora, Martine Zoeteman

Vaste commissies

Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud

Jaap 't Hart *voorzitter*, Martin van Bleek, Arie den Dikken, Ido Esman.

Europees Erfgoedlabel

Antoaneta Dimitrova, Riemer Knoop, Gerard Rooijackers, Astrid Weij.

Immaterieel Erfgoed UNESCO

Artwell Cain, Gert Oostindie, Gerard Rooijackers, Annick Schramme, Hubert Slings, Alex van Stipriaan, Astrid Weij, Marlous Willemsen.

Tijdelijke commissies

Bescherming particulier cultureel erfgoed

Alexander Pechtold *voorzitter*, Fusien de Bijl de Vroe, Lennart Booi, Tom Barkhuysen, Sabine Gimbrère

Organisatie en financiering lokale omroepen

Guido van Nispen (voorzitter), Piet Bakker, Chafina Bendahman, Joop Daalmeijer, Martha Riemsma, Huri Sahin, Miranda de Vries

Koloniale Collecties

Samenstelling van deze commissie is nog niet bekend.

Culturele Basisinfrastructuur 2021 - 2024

Deze commissies worden in het najaar van 2019 samengesteld.

Bureau

Jakob van der Waarden *directeur*, Sander Bersee *secretaris commissie Roofkunst*, Pieter Bots *senior beleidsadviseur Musea*; *coördinator BIS-beoordeling en -monitoring*, Klazien Brummel, *senior beleidsadviseur Beeldende Kunst, Vormgeving en Architectuur*; *Creatieve Industrie*; *Europees Erfgoedlabel*; *Immaterieel Erfgoed UNESCO*; *Arbeidsmarktagenda*, Sedat Bugdaci *projectleider subsidieadvies BIS 2021 – 2024*, Sander van der Eijk *persvoorlichter*, *communicatieadviseur*, René van Geffen *persvoorlichter*, *communicatieadviseur*, Rob Harms *ICT*, Philippine Jenster *beleidsadviseur Erfgoed*; *Musea*, Lonneke Kok *senior beleidsadviseur Podiumkunsten*, Angela Roosen *secretaresse in opleiding*, Monique de Louwere *senior beleidsadviseur Beeldende Kunst*; *Internationaal Cultuurbeleid*, René van der Meer *facilitaire ondersteuning*, Egidio Memeo *directiesecretaris*, Annet Pasveer *senior beleidsadviseur Monumenten*; *Archeologie*; *Erfgoed*, Nancy Remmerswaal *managementassistent*, Rebecca Roskam *secretaris commissie bescherming cultureel erfgoed*, Olaf Smit *rijkstrainee*, Louisa Vijfschaft *juridisch adviseur*, Jaap Visser *senior beleidsadviseur Media*, Ebissé Wakjira-Rouw, *communicatiemedewerker*, Madelon van Wandelen *management-assistent en medewerker financiën*, Sofie de Wilde *beleidsadviseur Podiumkunsten*; *Internationaal Cultuurbeleid*, Renske van der Zee *senior beleidsadviseur Cultuureducatie en -participatie*; *Decentrale Overheden*; *Publieksbereik*.

Bij de raad zijn vrijwel altijd stagiairs en rijkstrainees werkzaam. Ook stelt de raad leer- en ervaringsplekken beschikbaar.

Noten

1

Ontleend aan 'Agenda Cultuur. 2017 – 2020 en verder'
Raad voor Cultuur, 2015

2

Marlet, 2009, 2010.

3

Boogaard visualiseert dit hand-
zaam in een betekeniscirkel
voor kunst en cultuur.
Boogaard, 2014

4

Van Maanen, 2009; Bartelse en
Weggeman, 2013; Gielen, 2014

5

Simons, 2014

6

Jaarverslagen Raad voor Cultuur,
www.cultuur.nl

7

Beleidsregel van de minister van
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
nr. WJZ/1013167 (7544), 2016

Colofon

Werkprogramma 2019 – 2020

Deze publicatie is een uitgave
van de Raad voor Cultuur

Leden

Marijke van Hees
voorzitter
Brigitte Bloksma,
Lennart Booij
Özkan Gölpinar
Erwin van Lambaart,
Cees Langeveld
Thomas Steffens
Liesbet van Zoonen,
Jakob van der Waarden
directeur

Raad voor Cultuur
Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag

070 – 3106686
info@cultuur.nl
www.cultuur.nl

Ontwerp High Rise

Het is toegestaan (delen van)
de inhoud van deze publicatie
te citeren of te verspreiden, mits
daarbij de Raad voor Cultuur
en deze publicatie als bronnen
worden vermeld.

Aan deze publicatie kunnen
geen rechten worden ontleend.
Den Haag, september 2019

De Raad voor Cultuur is het wettelijke adviesorgaan van de regering en het parlement op het terrein van kunst, cultuur en media. De raad is onafhankelijk en adviseert, gevraagd en ongevraagd, over actuele beleidskwesties en subsidieaanvragen.